

Prawo do podejmowania decyzji i do uczestnictwa w życiu politycznym

Jak **zdolność do czynności prawnych** (lub jej brak) wpływa na **obywatelskość**

W ramach naszej zasady 5E

(Empower – uprawniać,

Elect – wybierać, Educate –

edukować, Employ –

zatrudniać, End segregation –

zakończyć segregację) w

Inclusion Europe każdego

roku publikujemy artykuł

dotyczący **prawa do podejmowania decyzji**, skupiony wokół tematu

wybranego na dany rok, a w szczególności dotyczący konsekwencji odebrania

tego prawa. Dokumenty te podkreślają także dobre praktyki stosowane w sieci

Inclusion Europe.



Inclusion Europe


Stowarzyszenie Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną i Ich Rodzin

Avenue des Arts 3, 1210 Brussels, Belgia

+32 25 02 28 15

secretariat@inclusion-europe.org

www.inclusion-europe.eu

 @InclusionEurope

 @InclusionEurope

 [youtube.com/InclusionEurope](https://www.youtube.com/InclusionEurope)



Współfinansowane przez
Unię Europejską

Empower 2018 (Uprawnić 2018): w dokumencie przyglądano się sposobowi, w jaki prawo do podejmowania decyzji miało kluczowe znaczenie dla zagwarantowania samostanowienia danej osoby.

Elect 2019 (Wybierać 2019): skupiliśmy się na **prawie do podejmowania decyzji i tym, jak odzwierciedla się ono w życiu politycznym.**

Zdolność do czynności prawnych i obywatelstwo

Uznawanie obywatelstwa jest ściśle powiązane z uznawaniem zdolności do czynności prawnych. W obu przypadkach jednostka jest uznawana za posiadacza praw i obowiązków. Uznanie to ma kluczowe znaczenie, ponieważ pozwala ono danej osobie legalnie brać aktywny udział w kształtowaniu społeczeństwa poprzez dyskusje, protesty, wybory – innymi słowy leży ono u podstaw demokracji.

Pozbawianie kogoś możliwości podejmowania decyzji, które mają wpływ na tę osobę, pozbawia ją także możliwości zabierania głosu w bardziej zbiorowych decyzjach. Szczególnie upokarzająca jest sytuacja osób z niepełnosprawnością intelektualną, które żyją w otoczeniu podlegającym segregacji i izolacji, pozbawione prawa do decydowania o sobie i brania udziału w życiu społeczności.

Komitet Praw Osób Niepełnosprawnych (CRPD) zwrócił uwagę na tę wzajemną zależność pomiędzy zdolnością do czynności prawnych a uczestnictwem w życiu społecznym: „Równość wobec prawa jest niezbędnym warunkiem przeprowadzenia bezpośrednich i skutecznych konsultacji, a także zaangażowania osób z niepełnosprawnością w tworzenie oraz wprowadzanie prawa, a także polityk służących wdrożeniu Konwencji”. Uznając to fundamentalne połączenie, Komitet stwierdza, że nie powinno to powstrzymywać ludzi przed

uczestnictwem i sugeruje, że „brak zgodności z artykułem 12 w żadnych okolicznościach nie powinien wykluczać wdrożenia artykułów 4 (3) oraz 33 (3) w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu. Przepisy i polityki powinny zostać zmienione w celu eliminacji tej bariery w uczestnictwie opartej na odmowie zdolności do czynności prawnych”.¹

Komitet wzywa państwa, aby „Uchyliły wszystkie ustawy, w tym te odmawiające zdolności do czynności prawnych, które powstrzymują jakąkolwiek osobę z niepełnosprawnością – niezależnie od rodzaju tej niepełnosprawności – przed udziałem w bezpośrednich konsultacjach i aktywnym zaangażowaniem”.²

Pozbawienie zdolności do czynności prawnych ma skutki dla uczestnictwa na poziomie indywidualnym (1), ale także na poziomie zbiorowym (2).

1. Indywidualne uczestnictwo

Prawo głosowania i kandydowania

Ogólny brak uczestnictwa w życiu politycznym można wytłumaczyć pozbawieniem fundamentalnego prawa: prawa głosowania i kandydowania w wyborach. Bez uczestnictwa w życiu politycznym osoby z niepełnosprawnością nie będą miały swoich przedstawicieli. Ponadto bez wybranych przedstawicieli osoby z

¹ General Comment n°7, CRPD Committee, ustęp 79.

² General Comment n°7, CRPD Committee, ustęp 94 a).

niepełnosprawnością nie będą reprezentowane i uwzględnione w debatach, a tym samym będą wykluczone z uczestnictwa w społeczności.

Państwa członkowskie, które nie pozwalają osobom z niepełnosprawnością głosować i kandydować w wyborach zgodnie z wymogami Konwencji, uniemożliwiają istotne uczestnictwo i reprezentowanie osób z niepełnosprawnością w debatach i/lub podejmowaniu decyzji. Ograniczenie prawa głosowania lub kandydowania na stanowisko przysługujące osobom z niepełnosprawnością uniemożliwia im wybieranie przedstawicieli, którzy będą działać na rzecz ich praw i interesów. Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, interweniując przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, skrytykowała testy wprowadzone dla osób ubezwłasnowolnionych mające na celu ocenę ich zdolności do głosowania. Powiedziała: „W nowoczesnej demokracji nikt nie musi uzasadniać, dlaczego głosuje na daną partię czy kandydata”.³

Postępy są widoczne w Unii Europejskiej (UE), gdzie od ostatnich wyborów w 2014 r. sześć państw członkowskich całkowicie zniosło ograniczenia prawa głosowania dla osób pozbawionych zdolności do czynności prawnych – Francja, Niemcy, Hiszpania, Dania, Irlandia i Słowacja. Ostatnie zmiany w ustawodawstwie we Francji, Hiszpanii, Niemczech i Danii umożliwiły głosowanie około 500 000 osobom z niepełnosprawnością.⁴ Jednak raport Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-

³ [Third party intervention by the Council of Europe Commissioner for Human Rights \(Interwencja strony trzeciej przed Komisarzem Praw Człowieka Rady Europy\)](#), CommDH(2018)16, 9 lipca 2018 r.

⁴ Podczas gdy liczby są jasne w przypadku Niemiec (80 000), Hiszpanii (100 000) i Danii (1900), w przypadku Francji nie ma pewności. O ile sprawozdanie FRA (n21) wskazuje 65 000 osób, 310 000 to liczba, którą wymienia [Francuski Międzyresortowy Komitet ds. Niepełnosprawności](#), str. 32.

Spółecznego podkreśla, że nadal 800 000 osób jest pozbawionych prawa głosowania. Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) zwraca uwagę, że jedynie 12 państw członkowskich UE nie ogranicza prawa głosowania osobom pozostającym pod kuratelą.⁵

Podczas gdy miały miejsce istotne postępy w odniesieniu do prawa głosowania, prawo kandydowania w wyborach nie było istotnym tematem niedawnych reform, o których mowa wyżej. Coraz więcej osób pozostających pod kuratelą będzie systematycznie pozbawianych tego prawa.⁶ Prawo kandydowania w wyborach ma również podstawowe znaczenie, ponieważ wykracza poza wybory polityczne i wpływa na wybory w innych organizacjach uznawanych przez prawo, takich jak organizacje osób niepełnosprawnych.

Świadectwa i dobre praktyki dotyczące tego tematu można znaleźć w załączniku.

Obowiązki obywatelskie (personel punktów wyborczych, przysięgli)

Mechanizm kurateli może pozbawić ludzi nie tylko ich praw, ale także obowiązków.

Komisji Europejskiej zadano pytania dotyczące zdolności do zasiadania w ławie przysięgłych w przypadku osoby, która nie posiada pełnych praw głosowania.⁷

⁵ [Who will \(not\) get to vote in the 2019 European Parliament elections? \(Kto \(nie\) będzie głosować w wyborach do Parlamentu Europejskiego 2019?\)](#), FRA UE, 2019.

⁶ Na przykład we Francji, artykuł L200 kodeksu wyborczego, który nie wszystkim osobom pozostającym pod jakimś rodzajem kurateli przyznaje bierne prawa wyborcze, nie został zmieniony równoległe do reformy dotyczącej prawa głosowania.

⁷ [Pytanie pisemne](#), 5 czerwca 2007 r.

Chociaż refleksja ta odnosi się do niemogących głosować obcokrajowców bez pełnego obywatelstwa, ważne jest przeprowadzenie tej dyskusji w odniesieniu do osób pozostających pod kuratelą, które są (lub nie) pozbawione prawa do głosowania.

W wielu krajach ustawodawstwo wyklucza osoby pozostające pod kuratelą, wprowadzając kryteria kwalifikowalności lub kryteria niekwalifikowalności. Na przykład w Belgii osoby muszą „być zarejestrowane jako wyborcy”, „posiadać prawa obywatelskie i polityczne”, „potrafić czytać i pisać”.⁸ We Francji „osoby pozostające pod opieką lub kuratelą”, lub te umieszczone w „zakładach odosobnionych” są uznawane za niezdolne do zasiadania w ławie przysięgłych.⁹

W Irlandii osoby z chorobą psychiczną lub niepełnosprawnością intelektualną nie są dopuszczone do zasiadania w ławie przysięgłych, jeśli są „pacjentami szpitala lub podobnej instytucji, lub pozostają pod regularną opieką lekarską”.¹⁰

Wykluczenie z zasiadania w ławie przysięgłych dotyczy wielu osób z niepełnosprawnością i wykracza poza grupę osób pozbawionych zdolności do czynności prawnej.¹¹

⁸ Prawo belgijskie, więcej informacji [tutaj](#).

⁹ Francuski kodeks postępowania karnego, [art. 256, 8°](#).

¹⁰ [Kryteria kwalifikowalności do zasiadania w ławie przysięgłych](#), Służba Sądownicza.

¹¹ Można znaleźć artykuły dotyczące skarg od osób z niepełnosprawnością fizyczną, które zostały wykluczone z zasiadania w ławie przysięgłych.

Zob. na przykład: [„Jury service: Many with disability would like to do their civic duty” \(Zasiadanie w ławie przysięgłych: Wiele osób z niepełnosprawnością chciałoby spełnić swój obywatelski obowiązek\)](#), The Irish Times, 4 lutego 2019 r.

Niektóre kraje, takie jak Wielka Brytania, zmieniły swoje ustawodawstwo, aby zezwolić osobom z „zaburzeniami zdrowia psychicznego” na pełnienie funkcji ławnika.¹²

Odmówienie zarówno praw wyborczych, jak i zasiadania w ławie przysięgłych, pokazuje, jak niepełnosprawność i brak racjonalnych usprawnień są często pretekstem do odmówienia osobom z niepełnosprawnością praw, ale także obowiązków obywatelskich. Stąd nie mogą one dochodzić swoich praw ani ponosić odpowiedzialności za niewypełnienie swoich obowiązków. To podwójne wykluczenie skutkuje pozbawieniem osób z niepełnosprawnością ich szansy na przynależenie do społeczności.

Ogólne uczestnictwo: przynależność do partii politycznych, związków zawodowych

Jak podkreślił to Komitet CRPD w Ogólnym komentarzu dotyczącym uczestnictwa, państwa mają obowiązek zagwarantowania, że osoby z niepełnosprawnością „mogą wykonywać swoje prawo do wyrażania opinii i nie są zniechęcane do zaangażowania przez inne osoby”.¹³ Obejmuje to działania na rzecz podnoszenia świadomości na temat prawa osób do uczestnictwa w życiu publicznym i politycznym wśród dostawców usług, urzędników państwowych, a czasem rodzin. Oznacza to także, że powinny istnieć mechanizmy zapobiegające konfliktowi interesów przedstawicieli organizacji dla osób z niepełnosprawnością czy innych

¹² Ustawa o dyskryminacji ze względu na zdrowie psychiczne, 2013.

¹³ General Comment n°7, CRPD Committee, ustęp 52.

zainteresowanych stron, który byłby niekorzystny dla „autonomii, woli i preferencji osób z niepełnosprawnością”.¹⁴

W praktyce oznaczałoby to, że osoba mieszkająca w zakładzie i podlegająca kurateli nie powinna być pozbawiana prawa do uczestnictwa w dyskusjach na temat życia w społeczności oraz deinstytucjonalizacji.

Co się tyczy członkostwa w partiach politycznych, o ile przynależność osób z niepełnosprawnością do partii politycznych jest bardziej rozpowszechniona, wiele działań organizowanych przez te partie jest dla nich niedostępnych. Brakuje w szczególności przystępnych materiałów wyborczych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, np. manifestów partii w przystępnym formacie. Utrudnia to możliwość podejmowania decyzji i uczestnictwa na podstawie informacji, które dana osoba może uzyskać.

Podobnie w przypadku działalności w związkach zawodowych – podczas gdy reprezentują one pracowników w podejmowanych przez nich działaniach, braki z zakresu włączenia społecznego nie pozwolą im na pełne reprezentowanie pracowników z niepełnosprawnością intelektualną, czynnych na ogólnie pojętym rynku pracy. W przypadku osób pracujących w sektorach specjalnych można z kolei wskazać brak lub nieistnienie związków zawodowych.

¹⁴ General Comment n°7, CRPD Committee, ustęp 52.

2. Uczestnictwo zbiorowe

Pozbawienie zdolności do czynności prawnych ma wpływ na osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie tylko na poziomie osobistym, ale także wpływa na ich możliwość tworzenia innych organizacji w obronie swoich interesów i tym samym korzystanie z prawa do zgromadzeń.¹⁵

Prawo do zgromadzeń

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną, które tworzą organizacje w obronie swoich interesów, muszą zmierzyć się z dwiema barierami: prawną i finansową.

Barierę prawną dla osób pozbawionych zdolności do czynności prawnych stanowi brak możliwości tworzenia z wraz innymi podmiotu reprezentującego, na przykład organizacji w obronie własnych interesów. Oznacza to, że osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie mogą tworzyć organizacji w obronie własnych interesów w sposób niezależny, bez zewnętrznych działań ich rodzin, dostawców usług itd. Dlatego też takie organizacje nie zostaną uznane prawnie (lub nie będą mieć osobowości prawnej) z punktu widzenia państwa.

W praktyce oznacza to, że większość organizacji w obronie interesów osób z niepełnosprawnością istnieje za pośrednictwem innych organizacji, np. organizacji tworzonych przez ich rodziców — jednak nie ma autonomii.

¹⁵ Więcej informacji można znaleźć w uwagach Inclusion Europe do Ogólnego komentarza CRPD nr 7.

Bariera finansowa oznacza, że bez uznania prawnego organizacje te i ich członkowie nie mogą kontrolować własnych pieniędzy organizacji. To z kolei znaczy, że nie mogą brać udziału w konkursach na projekty, zakładać kont bankowych i dlatego też są ograniczeni pod względem działań mających na celu pozyskiwanie funduszy. Bez równego dostępu do finansowania nie można zagwarantować niezależności ani stabilności tych organizacji.

Podobnie jak osoby fizyczne, organizacje w obronie praw, które są pozbawione osobowości prawnej, mają ograniczony dostęp do normalnego zakresu praw i usług, dostępnego dla innych.

Przynależność do organizacji w obronie praw i wsparcie dla nich

Zarówno elementy prawne, jak i finansowe mają kluczowe znaczenie dla zapewnienia niezależności i stabilności ruchów w obronie praw. Komitet CRPD zaleca zatem, by państwa „tworzyły sprzyjające warunki dla zakładania i funkcjonowania organizacji osób z niepełnosprawnością, poprzez przyjęcie ram polityki, które będą sprzyjać tworzeniu i stabilnej działalności takich organizacji”. Mówiąc dokładniej, Komitet rekomenduje: „niezależność i autonomię wobec państwa, wprowadzanie, wdrażanie i dostęp do odpowiednich mechanizmów finansowania, w tym funduszy i współpracy międzynarodowej oraz zapewnienie wsparcia”.

Świadectwa i dobre praktyki dotyczące tego tematu można znaleźć w załączniku.

Kontekst: Prawo do podejmowania decyzji

Podejmowanie decyzji

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych mówi, że kraje muszą respektować prawo do podejmowania decyzji przysługujące każdej osobie, w tym osobom z niepełnosprawnością.

Prawo do podejmowania decyzji jest ważną furtką do innych praw:

- prawa do decydowania, gdzie i z kim się mieszka
- prawa głosowania i kandydowania
- prawa do podejmowania decyzji dotyczących opieki zdrowotnej
- prawa do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny¹⁶
- prawa do posiadania konta bankowego
- prawa do kontrolowania własnych pieniędzy i własności¹⁷

Co oznacza odmówienie komuś zdolności do czynności prawnych?

Niektóre przepisy i polityki uniemożliwiają osobom z niepełnosprawnością podejmowanie samodzielnych decyzji. Można to określić jako opiekę lub kuratelę, co może obejmować różne poziomy ograniczenia. Przepisy te mogą

¹⁶ Komitet Praw Osób Niepełnosprawnych, Article 12: Equal recognition before the law („Artykuł 12: Równość wobec prawa”) (2014), 8.

¹⁷ Inclusion Europe, „Easy-to-Read Definitions: Legal Capacity” („Definicje w przystępnym języku: Zdolność do czynności prawnych”) (Zobacz [tutaj](#))

uniemożliwiać komuś podejmowanie samodzielnych decyzji i wyznaczać kogoś innego do podejmowania decyzji za tę osobę, takich jak:

- decyzje osobiste, np. decyzja dotycząca tego, gdzie mieszkają i z kim
- decyzje medyczne, np. podejmowanie decyzji dotyczących leczenia
- decyzje finansowe, np. kontrolowanie ich własności

Kuratela i podejmowanie decyzji w zastępstwie nigdy nie jest dobrym systemem, niezależnie od stopnia kurateli i poziomu potrzebnego wsparcia.

Wsparcie przy podejmowaniu decyzji

Wsparcie przy podejmowaniu decyzji to wsparcie otrzymywane przez kogoś w celu podejmowania własnych decyzji. Istnieje wiele rodzajów wsparcia przy podejmowaniu decyzji, na przykład:

- **Umowy o wsparcie przy podejmowaniu decyzji:** są to umowy, które nie wymagają sędziego do wybrania osoby, która będzie pomagała w podejmowaniu decyzji.
- **Współdecydowanie:** ma miejsce, gdy osoba z niepełnosprawnością wybierze kogoś, kto będzie podejmować decyzje razem z nią. Aby była to prawdziwa forma wsparcia, osoby z niepełnosprawnością muszą być w stanie dobrowolnie zdecydować, kto będzie im pomagał w podejmowaniu decyzji i zmienić zdanie, gdy będą tego chcieli.

- **Wzajemne wsparcie:** osoby z niepełnosprawnością przekazują sobie wzajemnie wiedzę, doświadczenie oraz wsparcie emocjonalne, społeczne czy praktyczne.¹⁸
- **Niezależni rzecznicy:** niezależni rzecznicy wspierają osobę z niepełnosprawnością w podejmowaniu decyzji i rozmawiają ze wszystkimi innymi zaangażowanymi osobami.
- **Wcześniejsze dyspozycje:** gdy osoba z niepełnosprawnością spisuje, czego życzy sobie na przyszłość, tak aby inni wiedzieli o jej decyzjach. W wielu krajach zgodnie z prawem inne osoby nie zawsze mają obowiązek postępować zgodnie z tymi dyspozycjami.¹⁹

Czym jest zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych?

„Zdolnością prawną określa się możliwość bycia podmiotem praw i obowiązków, a zdolnością do czynności prawnych możliwość wykonywania tych praw i obowiązków”.²⁰

Zdolność do czynności prawnych to prawo do korzystania z przysługujących danej osobie praw i podejmowania decyzji wiążących prawnie.²¹ Jest to prawo do

¹⁸ Zobacz projekt Inclusion Europe o nazwie [TOPSIDE](#) dotyczący wzajemnego wsparcia.

¹⁹ Zgromadzenie ogólne, „Report of the Special Rapporteur on the rights of persons with disabilities” („Raport specjalnego sprawozdawcy dotyczący praw osób z niepełnosprawnością”) A/HRC/37/56 (12 grudnia 2017 r.), 7 i wersja w przystępnym języku, 21.

²⁰ Patrz nr (4), 3.

²¹ Zgromadzenie ogólne, „Report of the Special Rapporteur on the rights of persons with disabilities” („Raport specjalnego sprawozdawcy dotyczący praw osób z niepełnosprawnością”) A/HRC/37/56 (12 grudnia 2017 r.) 14.

podejmowania decyzji i do gwarancji, że decyzje te będą respektowane przez prawo i inne osoby. Jest to także prawo do popełniania błędów, uczenia się na nich i osobistego rozwoju, tak jak każda inna osoba.

Wszystkim osobom przysługuje prawo do uznania ich zdolności do czynności prawnych.²² Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych potwierdziła, że niezależnie od potrzeby wsparcia w realizowaniu zdolności do czynności prawnych, ludziom nie powinno się odmawiać prawa do otrzymania wsparcia w podejmowaniu decyzji.²³

Uznawanie zdolności do czynności prawnych jest ważne w celu uzyskania dostępu do wielu innych praw, w tym:

- zarządzania, posiadania i dziedziczenia własności²⁴
- uzyskiwania dostępu do zasobów finansowych, w tym pożyczek i hipotek²⁵
- posiadania aktu urodzenia i paszportu
- podejmowania decyzji medycznych²⁶
- mieszkania samodzielnie²⁷

²² Patrz nr (4), 3.

²³ Patrz nr (4), 7.

²⁴ Patrz nr (4), 7.

²⁵ Patrz nr (4), 3.

²⁶ Patrz nr (4), 3.

²⁷ Patrz nr (4), 9 oraz 11.

- decydowania, gdzie i z kim mieszkać²⁸
- zawierania małżeństwa i zakładania rodziny²⁹
- uzyskiwania dostępu do wymiaru sprawiedliwości³⁰
- głosowania lub kandydowania³¹

²⁸ Patrz nr (4), 12.

²⁹ Patrz nr (4), 8.

³⁰ Patrz nr (4), 10.

³¹ Patrz nr (4), 12.

Świadczenia i dobre praktyki

Mi Voto Cuenta, Plena Inclusion, Hiszpania

Plena Inclusion realizowała w Hiszpanii kampanię o nazwie Mi Voto Cuenta (Mój głos się liczy). Jej celem była rozmowa z politykami w celu zachęcenia ich do podnoszenia świadomości dotyczącej tego, jak ważne jest prawo do głosowania. Jako część kampanii organizowane były spotkania z partiami politycznymi i urzędnikami administracji państwowej, aby dzielić się pomysłami oraz wspierać rodziny i wolontariuszy. W ramach swojej kampanii Plena Inclusion publikowała także artykuły na temat tego, jak osoby z niepełnosprawnością chciałyby głosować oraz ich opinie. Został stworzony formularz mający na celu zgromadzenie opisów doświadczeń związanych z głosowaniem od osób z niepełnosprawnością intelektualną. Więcej informacji [tutaj](#) oraz [tutaj](#) (po hiszpańsku)

Sami Helle, Finlandia

Sami Helle jest nie tylko znanym w Finlandii muzykiem, który grał w różnych zespołach muzycznych – jest także zaangażowany w politykę. Startował w wyborach lokalnych w 2017 roku, ale niestety nie został wybrany. Stwierdził jednak, że to doświadczenie pozwoliło mu „dowiedzieć się, jak działa system polityczny”. Regularnie wypowiada się także publicznie, aby podnieść świadomość na temat praw osób z niepełnosprawnością. Występował między innymi w fińskiej telewizji, mówiąc o zamówieniach publicznych w Finlandii i o tym, dlaczego stanowią zagrożenie dla praw człowieka. Jest także założycielem stowarzyszenia Me Itse ry (My dla nas), samopomocowej grupy non-profit liczącej ponad 1000 członków z niepełnosprawnością

intelektualną. Grupa jest aktywna w życiu politycznym na poziomie lokalnym oraz krajowym i organizuje działania oraz szkolenia w całej Finlandii. Więcej informacji [tutaj](#).

Sara Pickard, Anglia

Sara Pickard pracuje dla organizacji Mencap należącej do Inclusion Europe i w ramach dwóch szeroko zakrojonych projektów prowadzi szkolenia dla osób z trudnościami w nauce w szkołach oraz na uczelniach wyższych w Walii. Od dłuższego czasu jest także zaangażowana w europejską platformę dla osób z niepełnosprawnością broniących swoich praw. W 2015 roku została wybrana na radną w Walii i stała się pierwszą radną w swoim obszarze cierpiącą na zespół Downa. Więcej informacji [tutaj](#).

Angela Covadonga Bachiller, Hiszpania

Angela Covadonga Bachiller w 2013 roku została pierwszą radną miejską w Hiszpanii chorą na zespół Downa. Zdecydowała się zaangażować z politykę i uczestniczyć w kampanii wyborczej w Valladolid w maju 2011 roku. Podkreślała jawną dyskryminację, z którą mierzą się młodzi ludzie w tym samym wieku i z tym samym schorzeniem, którzy są pozbawieni prawa głosowania. Więcej informacji [tutaj](#).

Świadectwa

Osoby pozbawione prawa głosowania

„To takie uczucie, jakbyśmy byli mniej ważni niż inni. Czuję się obywatelem drugiej kategorii”. Osoba z niepełnosprawnością pozbawiona prawa głosowania, Węgry

Zmagania osób starających się odzyskać swoje prawo głosowania

„W tym czasie przebywałam w ośrodku dla młodzieży. Sędzia zadał mi pytania dotyczące aktualnego życia politycznego, na które nie umiałam odpowiedzieć. Nie byłam na bieżąco z polityką w tamtym czasie. Więc sędzia cofnął moje prawo głosowania. Dokładnie tak było. Porozmawiałam z Caroline, moją osobą do kontaktu w Foyer de la Fraternité, a ona zaoferowała mi wsparcie w próbie odzyskania mojego prawa głosowania z pomocą mojego przedstawiciela prawnego. Stało się to moim osobistym projektem w ramach moich zajęć w Foyer. Kiedy odzyskałam moje prawo, byłam naprawdę szczęśliwa. Jestem obywatelem, uważam siebie za osobę zdolną do głosowania, więc zawsze chciałam głosować. W końcu będę mogła to zrobić”. Justine Lambolle, Francja

Osoby głosujące po raz pierwszy

„To było świetne doświadczenie – punkt wyborczy był blisko mojego domu. Tutaj głosujemy przy pomocy kart do głosowania, nie przy użyciu maszyn. Byłem dumny, że mogę głosować. Zawsze byłem zdeterminowany, żeby głosować. Teraz po raz pierwszy zagłosuję w wyborach europejskich. Nadal muszę zdecydować, na kogo głosować. Mam zamiar się poinformować, ale myślę, że będę głosować na tę samą partię, co w wyborach ogólnych”. Cristóbal Otero, Hiszpania

Jak ważne jest głosowanie

„Istotne jest, abyśmy wszyscy mieli dobrych przedstawicieli w Parlamencie Europejskim”. Andreas Zehetner, Austria

„Głosowanie jest obowiązkiem każdego obywatela. To sposób wyrażania siebie. Jesteśmy obywatelami jak wszyscy inni. Głosowanie jest ważne, ponieważ pomaga nam spełniać nasze marzenia”. Dany i Lucette Blanquart, Francja

Dobre praktyki

Reformy dotyczące prawa głosowania: Dania, Francja, Niemcy, Hiszpania

Francja, Hiszpania, Niemcy i Dania wprowadziły reformy do swoich systemów, aby umożliwić głosowanie wszystkim osobom, również tym pozostającym pod kuratelą, które muszą zostać ocenione przez sędziego. Niezależnie od tego, czy reforma ma charakter ustawowy (Francja, Hiszpania, Dania) czy sądowniczy (Niemcy), dzięki nim przełamano bariery dla blisko 500 000 osób w całej Europie.

Austriacka reforma dotycząca zdolności do czynności prawnych

W związku ze wzrostem liczby osób pozostających pod kuratelą oraz w obliczu wniosków opublikowanych przez Komitet CRPD, austriacki rząd zaczął reformować ustawodawstwo dotyczące kurateli. Dwuletni proces objął takie grupy, jak osoby z niepełnosprawnością, stowarzyszenia opiekunów, dostawców usług czy prawników. Zapewniono wsparcie w celu znalezienia alternatyw dla 60 000 osób pozostających pod kuratelą. W ramach nowej reformy stworzono także broszury w przystępnym języku.

Więcej informacji [tutaj](#).

Po zdolności, zaangażowaniu i prawie własności: **Enable Scotland: Kampania Enable the Vote (Umożliwić głosowanie)**

#ENABLEtheVote, Enable Scotland

Organizacja ENABLE Scotland uczyniła swoim priorytetem wspieranie osób z zaburzeniami zdolności uczenia się w wykonywaniu ich prawa do głosowania. W tym celu rozpowszechniała przydatne informacje i pomagała szerzyć świadomość dotyczącą problemów politycznych, kandydatów i partii.

Enable Scotland wydawała arkusze informacyjne i organizowała przystępne kampanie wyborcze, aby wspierać osoby z zaburzeniami zdolności uczenia się w zaangażowaniu się w te kwestie i oddaniu głosu zgodnie z ich własnymi preferencjami. W ramach akcji publikowano informacje w formatach przystępnych dla osób o szczególnych potrzebach, w tym z zaburzeniami

sensorycznymi oraz udzielano wsparcia osobom niemówiącym w celu komunikowania ich opinii i decyzji, na kogo głosować.

Kampanie te okazały się wielkim sukcesem, a 80 % osób z zaburzeniami zdolności uczenia się, które wzięły udział w kampanii #ENABLEtheVote, podkreśliły, że chcą głosować ponownie w 2016 roku w wyborach do szkockiego parlamentu, natomiast 91 % powiedziało, że zdecydowanie zagłosuje w wyborach do władz lokalnych w 2017 roku. To znacznie więcej niż 46,9 % całego elektoratu, który faktycznie głosował w wyborach do władz lokalnych w całej Szkocji.

Więcej informacji [tutaj](#).